

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה ומוסר / נכתב ונערך כ"ה ע"י הרב ראובן גולן

י"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, כתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאכרעים מצויינים

כתובת המערכת:
רחובות - ההגנה 56/5
טל' - 050-4122172
דוא"ל להערות וקבלת
העלון מדי שבוע:
rg5740@gmail.com

לע"נ יאיר בן יעקוטה עידן ז"ל ע"י אחיו ר' בני רחמים זר' רפאל עידן הי"ו | גליון 269 תמוז תשע"ח

פרשת קרח

גן החיות בגרמניה הוצף, ונמלטו ממנו שני אריות, שני טיגריסים, דוב ויגואר...

הכל התחיל מטבעת...

"ויקח קרח בן יצהר וגו'" (טז, א)

"ויקח קרח בן יצהר וגו'" (טז, א)

רש"י כתב ש"פרשה זו יפה נדרשת". ויש שפירשו דבריו בדרך צחות, כי לכל פרשה יש את הדרשות המתאימות לנושאים המופיעים בה. אך הנושא ה"חם" של פרשת קורח, הלא היא המחלוקת ותוצאותיה, הוא נושא שאפשר לדרוש ולדבר עליו בכל שבת ובכל פרשה, כי נגע המחלוקת לא תם, ועדיין מאיים כללות ולהחריב כל מקום שרק מאפשרים לו דריסת רגל.

אדם שנמצא בתוך מחלוקת הוא אדם שונה לגמרי. המחלוקת מבליטה ומוציאה כלפי חוץ את המידות הרעות והנקודות השליליות שבו, ואף מעצימה אותם עד כדי שקשה להאמין שהוא אותו אדם.

ועומק העניין הוא, כי הנה הקב"ה ברא את האדם בסוף ימי הבריאה, לאחר שכבר נוצרו כל בעלי החיים. הוא הטביע באדם מכוחותיהם של כלל בעלי החיים ואף נפח בו נשמה חלק אלוה ממעל. כך שהאדם, אם אפשר לקרוא לזה כך, הנו "גן חיות" מהלך...

זו הסיבה שחז"ל אומרים (עירובין ק, ב) ש"אילמלא לא ניתנה תורה היינו לומדים צניעות מחתול, וגול מנמלה, ועריות מיונה". כי הקב"ה העניק לאדם מכוחותיהם החיוביים וגם השליליים של בעלי החיים, ועל כן אילמלא לא ניתנה התורה היה על האדם להתבונן בבעלי החיים ועל ידם לגלות את עצמו וללמוד את תכונותיו. הוא היה מסתכל בחתול ולומד שקיים בנפשו אופי חתולי של צניעות. הוא היה רואה נמלה ומבין שיש לו סממנים "נמליים" של זהירות מגול כמו הנמלה. וכשהיה רואה יונה היה מגלה שגלומים בתוכו כוחות "יוניים" של שמירה אדוקה על טהור הבית.

אך לא רק נקודות טובות של בעלי חיים קיימים באדם אלא אף כוחות הרסניים של דורסנות ואכזריות בדיוק כמו של אריה ודובים ונמרים. וכל עוד שהם סגורים בתוך "כלוב", והאדם עובד על עצמו לתקן את מידותיו ולרסן את הכוחות החייתיים הקיימים בו אזי טוב לו וטוב לסביבתו.

אך לפעמים, כמו בשעת מחלוקת, המחיצות נעלמות, השערים נפתחים לרווחה, ואז כל ה"דובים" וה"נמרים" יוצאים החוצה ומחוללים הרס וחורבן...

לפני כשבועיים, הוצף גן חיות במערב גרמניה, ותוך כדי הבלגן הגדול ששרר שם נמלטו שני אריות, שני טיגריסים, דוב ויגואר... מיותר לציין איזו בהלה אחזה את כל תושבי העיר שבה ממוקם גן החיות שהסתגרו מיד בבתיהם מפחד החיות הטורפות. מפחד לדמיין מפגש עם חיה כזו באמצע הרחוב [אנחנו הרי לא היינו יהושע] שמסופר עליו שהלך בבוקר לתפילה והבחין שאין איש ברחוב, וכשנפתע ראה אריה אימתני והבין שבגללו כולם מפוחדים ומבהלים, הסיר טליתו מעל ראשו ורדף אחרי האריה עד שחזר ליער...]. ועל אחת כמה וכמה כשמדובר בחבורה שלימה של חיות המשחרות לטרף.

וזהו בדיוק מה שקורה לאדם בשעת מחלוקת, המידות החייתיות שבו יוקדות בעוז ומאיימות לדרוס ולהחריב את כל הנקרא בדרכן, וקשה מאד לעצור ולרסן אותם, כך שאש המחלוקת רק הולכת ומתרחבת ומאיימת כללות את הכל.

מחלוקת קרח ועדתו משמשת כסמל שלילי לכל המחלוקת באשר הם בהיותה אם כל המחלוקות.

אך נדמה שהשאלה העיקרית היא מהיכן הכל התחיל? כיצד קורח שהיה אדם גדול ופיקח וצדיק הגיע למה שהגיע?

ואיננו נכון שרש"י (פס' ז') עמד בזה כבר וביאר שקורח ראה שלשלת גדולה שיוצאת ממנו בדמות שמואל הנביא וכד' משמרות. אך חז"ל מלמדים אותנו שקורח השתמש בשלשלת זו רק כביטוח לעצמו וכהוכחה לצדקת דרכו, אולם גרעין הפורענות האמיתי היה טמון דוקא בביתו, ומשם הכל התחיל.

וכפי שדרשו במסכת סנהדרין (ק"י, א) "חכמות נשים בנתה ביתה- זו אשתו של און בן פלת, ואיולת בידה תהרסנה- זו אשתו של קרח". כי רעייתו של קרח היא שהמרידה והתסיסה והציתה את אש המחלוקת בלב בעלה וכמבואר באריכות במדרש חז"ל.

ומעתה יש לשאול מה אירע לה לאשת קורח עד שעלה בדעתה לקיים בהידור את "במה מדליקין" ולחולל כזו מחלוקת בישראל?

ענין זה מבואר בצורה נפלאה בספר דברי מרדכי לראשון לצייון הגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל, שקיבל את הדברים מפי יהודי בשם חכם מנשה שלי, ששמען מפי קדשו של רבינו יוסף חיים זיע"א באחת מדרשותיו.

כיו הנה בתחילה היתה אשת קרח האשה העשירה ביותר בישראל, והיתה מתקשטת בצמידים הדורים מזהב מכף ידה ועד כתפה לאורך כל הזרוע, והיתה מתפארת בפני כל נשות ישראל על יופי תכשיטיה ועושרה.

וכשהיתה פוגשת את ציפורה אשת משה היתה לוועגת לה ואומרת, "ראי לאן בעלי הגיע, ולאיוז רמת חיים הביאני, ואילו את אין לך אפילו טבעת קלה". וציפורה השיבה לה שהיא זכתה בעושר הגדול ביותר בעולם שהיא התורה של משה רבינו.

וכשביקש הקב"ה לכתוב את התורה על לוחות האבנים, הביא למשה את אבן סנפיריון שהיא האבן היקרה ביותר בעולם, ואמר לו שיכין מזהבן את הלוחות, ואת הפסולת ישמור לעצמו.

משה לקח את הפסולת אך לא ידע עד כמה היא יקרה, והביא אותה לציפורה ואמר לה "לכי ועשי לך טבעת אצל אהליאב". כשראה אהליאב את האבן נדהם ואמר לציפורה שזהו היהלום היקר ביותר בעולם.

דבר היהלום המופלא נתפרסם במהירות בכל ישראל, ולאחר שענדה ציפורה את הטבעת עזבו כל הנשים את אשתו של קרח ורצו לראות במו עיניהן את האבן המיוחדת הקבועה בטבעתה של ציפורה.

אשת קרח קורח נעלבה קשות מכך שכבר אין היא עומדת במרכז העניינים ותשומת הלב נתונה לטבעתה של ציפורה, וחמתה בערה בה ומיד רצה לבעלה והתחילה לצעוק עליו "ראה מה הבאת לי ומה הביא משה לרעייתו", ומחמת אותה קנאה הסייתה אותו עד שחלק על משה.

וזהו שדרשו חז"ל את הפסוק "ואיולת בידה תהרסנו" על אשתו של קרח, כי היא הרסה והחריבה את ביתה בגלל היהלום שהיה "בידה" של ציפורה.

אהרון בן הביבה מאוזו ז"ל
חיה חנה בת איזה ע"ה
משה בן שמחה בניטה ז"ל

ביחה פריחה בת עישה סיבני ע"ה
שלמה סלימאן בן והב בסל ז"ל
גזייה יהודית בת אסתר חזן ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל • סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל • נאזיה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל • רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

להקשיב, להתחשב, ולשתף. וכפי שהמציאות הוכיחה פעמים אין ספור שעם טיפת יחס ניתן ל"ייבש" ולפתור נהרות של מחלוקות וחיכוכים...

הנהג סירב להסיע את ראש הישיבה ואמר "אני מעדיף לוותר על הכסף ולשמור על כבודי"

בענין המחלוקת יש לדעת יסוד חשוב שיש בכוחו לפתור את רוב ככל המחלוקות, בין בני זוג או משפחה וחברים וכיוצא בזה. כי הנה יש בני אדם שאומרים שכבוד לא מדבר אליהם. והוה דבר שאינו אמת, כי כבוד משפיע ומדבר לכל אדם באשר הוא. והסיבה לכך היא מפני שבכל יהודי שוכנת נשמה שנחצבה מתחת כסא הכבוד, ולכן הנשמה נקראת "כבוד" [נכמבאר ברד"ק (תהלים מט, יג) על פי הפסוק (שם ל, יג) "למען יזמרך כבוד", וכן "ויגל כבודי" (שם טו, ט), ובעוד מקומות רבים], והשפה של הנשמה היא שפת הכבוד. ומשום כך כבוד הוא הדבר היחיד שיכול לנכות לאדם משכרו בעולם הבא, כי השכר מגיע לנשמה, והדבר היחיד שהנשמה נהנית ממנו הוא כבוד.

והו הסיבה שהכבוד של היהודי חשוב לו יותר מכסף, שלא כמו גוי שהכסף הוא העיקר בעיניו ומוכן להשפיל עצמו עבורו. וכפי שסיפר הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק ראש ישיבת מאור התלמוד, שפעם אחת ביקש לחזור מירמלה לרחובות, ועצר נהג מונית שבדיוק היה בדרכו לרחובות. הרב שאל את הנהג האם יהיה מוכן להסיע אותו תמורת עשרים ש"ח מכיון שבכל מקרה הוא נוסע לכיוון רחובות. אך הנהג סירב ואמר שהמחיר הוא לא פחות משבעים ש"ח.

הרב התפלא ושאל את הנהג, "לפני כמה ימים הייתי כאן ברמלה, ועצרתי נהג שהיה בדרכו לרחובות והוא הסיע אותי תמורת עשרים ש"ח, ומדוע הנה מסרב?". הנהג השיב לרב, "נכון שהנהג הוא היה ערבי?". והרב השיב בחיוב. והנהג המשיך ואמר "את הערבי מעניין רק הכסף, והוא מוכן להשפיל את עצמו גם בשביל עשרים ש"ח. אך בשבילי, לגבות רק עשרים ש"ח על נסיעה ששוויה שבעים ש"ח זו השפלה ופחיתות כבוד, ואני מעדיף לוותר על הכסף ולשמור על הכבוד שלי..."

ומכיון שמהות הנשמה היא הכבוד, אין נשמת האדם מסוגלת להכיל מצב שלא מכבדים ולא מעריכים אותה, או יותר מכך שמזלזלים ופוגעים בה. וזו בעצם הסיבה והשורש להרבה מחלוקות, שבהם אדם מסויים מרגיש שהקלו בכבודו או ש"לא סופרים" אותו, ויוצא למלחמת "קודש" כדי להגן על כבודו. הוא עוטר זאת בסיבות שונות ומשונות, וכאילו אין הוא דואג לעצמו כלל, אך אם נקלף את שכבות טענותיו אחת לאחת, גולה שהכל התחיל מכך שלא כיבדו אותו.

וכאן גם טמון בעצם הפתרון. כי זו טעות להתחיל להתווכח איתו ולענות על טענותיו, מכיון שהוא תמיד יגבב טענות נוספות, וזאת משום שלא זה באמת מה שמציק לו. ומה שכן יביא תועלת הוא פשוט לפייס אותו, או ליתר דיוק את הנשמה שלו שמוחה על כבודה, לשמוע את מה שיש לו להגיד, לתת לו הרגשה שמכבדים אותו ו"סופרים" אותו. זה לא אומר שמוכרחים לקבל את דבריו, אך ודאי שמוכרחים לתת לו הרגשה שדבריו חשובים וראויים ושלא מזלזלים בהם.

זה נכון ביחסים שבין כלה וחמות, ושבין בעל לאשתו, ושבין אחים או חברים או כל סוג קשר שהוא. להעניק הרגשה מכבדת ומחשיבה, לשמוע,

המינוס חוגג? אולי הגיע הזמן לעשות שלום?!

"בוקר ויודע ה' את אשר לו וגו', קחו לכם מחתות" (טז, ה-ו)

לכאורה קשה מדוע הוצרך משה לומר להם שיביאו מחתות והלא היה יכול להוכיח מן המן שקרח הוא רשע ובעל מחלוקת, שהרי מבואר במסכת יומא (עה, א) שלצדיקים היה המן יורד בפתח בתיהם ולרשעים היה יורד מחוץ למחנה והיו צריכים לצאת וללקטו, ובודאי למשה היה יורד מן בפתח ביתו ואילו קרח ועדתו הוצרכו לצאת מחוץ למחנה כדי ללקטו. אמנם בספר שבט מוסר לרבי אליהו הכהן מאיזמיר (פל"ז) כתב, "תדע כמה קשה המחלוקת לפני הקב"ה, שבמעשה העגל שהיו בשלום לא נפסק המן עד שהקריבו ממנו לפני העגל, ובמחלוקתו של קרח לא ירד באותו היום מן", וכיון שבאותו היום לא ירד מן אי אפשר היה להוכיח שקרח ועדתו אינם צדיקים.

עוד תירץ מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בספר טעמא דקרא, שלבעלי מחלוקת לא יועילו הוכחות כי תמיד יהיו להם תירוצים, ואף כאן יכלו לטעון שאדרבה לא ירד להם מן בפתח ביתם מכיון שלא פעלו מספיק נגד משה רבינו שעושה שלא כרצון ה'!

ב. והנה המן מסמל את פרנסת האדם, ומכך שלא ירד מן במחלוקת קרח מוכח שהמחלוקת דוחה וממעטת את פרנסת האדם. ובדרך זו פירש החתם סופר את דברי יעקב אבינו "ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף" (בראשית מד, כח), ש"האחד" היינו אחדות, ומכיון שיצאה האחדות ופסק השלום נטרף ונפסד טרף מוונותיו של האדם, כי מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות. והוה שאמר "ויצא האחד מאתי", שכיון שיצאה האחדות מבני ביתי והיתה קנאה ושנאה בין האחים, מיד "אך טרוף טרוף" שנחסר ונטרף טרף מוונותיו.

ג. והנה משה ואהרן נפלו על פניהם ואמרו (פס' כב') "אל אלהי הרוחות לכל בשר", ופירש השר שלום מבעלזא שנתכוונו להזכיר ב' פעמים "רוח" שהם בגימטריא חת"ך שהוא שם הפרנסה. ובספר דברי נפתלי להגאון רבי נפתלי הלברשטאם ביאר שהזכירו דוקא שם זה מכיון שמחמת מחלוקת קרח לא ירד מן ונתמעט שפע הפרנסה לישראל, ולכן רצו לעורר שפע פרנסה מן השמים ולהחזיר את ירידת המן לישראל. והוסיף ש"שלום" הוא ראשי תיבות "מה שאלתך וינתן לך", שעל ידי שאדם חי בשלום עם בני משפחתו וקרוביו ועם הסובבים אותו וזכה שיתמלאו משאלות לבו לטובה. וכעין זה כתב בעיון תפילה, שלכן בברכת "שום שלום" החותמת את תפילת העמידה ובה מבקשים על השפעות רבות, טובה וברכה וחיים וחסן וחסד, מבקשים תחילה על השלום, שכן השלום הוא "כלי מחזיק ברכה", וגם אם בשמים גזרו על האדם שיזכה לישועות ודברים טובים הרי שאם יש בביתו מחלוקת ומריבה לא יזכה לכך, שכן אין לו כלי קיבול ראוי שבו ישמרו עבורו מתנות אלו, ורק אחר שזוכה ל"שים שלום" שהוא הכלי, יזכה לכל הברכות והטובות הניתנות בתוכו.

לימוד מסכת ברכות אליבא דהלכתא

לתושבי רחובות והפכיה! מדי ערב בין השעות 20:00 - 21:30 מתקיים שיעור במסכת ברכות אליבא דהלכתא עם הרב ראובן גולן בבית הכנסת "אלפסי" (באולם בקומה ב') רח' התחיה 1. בשיעור לומדים את הסוגיות עם סיכום הדעות בבית יוסף, שו"ע ומשנה ברורה, עד להלכה למעשה, ושמים דגש על הקניית כלים ללימוד גמרא ופוסקים באופן עצמאי. ניתן ללימוד גם בחברותא או עם אברך. לאחר השיעור מתקיימת תפילת ערבית. לפרטים: 050-4122172

מאגר שיחות ושיעורי הרב ראובן גולן בעמדות ובאתר קול הלשון, או חייגו 03-6171001, והקישו: 1-1-1-4-8-1-1

מוסדות "דרכי תורה" רחובות

לביהכנ"ס וביהמ"ד חדש דרושה תרומת ריהוט: כסאות, שלחנות, ארונות ספרים, ארון כספת לספר תורה, מזגנים ועוד אפשרויות הנצחה. המעוניינים להקדיש יפנו לטלפון 054-2637798

המנוח יעקב שמחה בן פרל הנה מקלס ז"ל
המנוח אבישלום כהן ז"ל בן צפורה
ישראל פרמין בן אברהם פדילה ז"ל

אלישבע בת שלמה ושרה גדיסי ז"ל
חנה בת שדרה עדני ז"ל
ישועה שורה בת יוכבד יצחקוב ע"ה

חיים שלום בן שקל וזאזאנה ז"ל
חנה בת לאה לביא ע"ה
דינה בת סעידה גדקא ע"ה